

Harminc év a Budapesti Hirlapnál

Irta Németh József ny. min. tanácsos

Engem is, mint annyi mást, a nemzeti haladásnak azok a nagy eszméi, nagy célkitűzései, pompás tollal való fejtegetései vonzottak a B. H. hasábjaira, amelyeknek ez az ujság már kezdettől fogva zászlóvivője volt. A Bánffy-kabinet utolsó napjait élte és a Széll Kálmán új kormány- és pártalakító tevékenysége vette igénybe az ország érdeklődését. Ebben az időben történt, hogy Csajthay Ferenc, az Országos Kaszinóban esett eszmecsere után egy cikk megírását bízta rám. A cikk sikerült. Tetszett Rákosi Jenőnek is és személyes megismerkedésünk nagyon kedves emlékeket hagyott bennem. Attól kezdve, több mint harminc éven át, jóformán naponta, töltöttem hol percekre, hol órákra terjedő időt a társaságában.

Még működésében ismertem meg azt a pompás írói gárdát, amely a B. H.-ot nagyra tette. Még hallottam sokszor, délelőttökint, Kaas Ivor báró hangoszávú diktálását. Részese és élvezője voltam a Sipulusz tréfáinak. A szerkesztőségben ismerkedtem meg Balogh Pállal, a nagytudású politikai íróval. A mezőgazdasági politika terén közvetlenül örökbe léptem Bernát István munkakörének.

A B. H. vezéreként és egyéb informáló, helyes tudást terjesztő cikkeit névtelenül írtuk. Így jelent meg nekem is hat éven át több száz cikkem, anélkül, hogy a beavatótákon kívül bárki is tudott volna a szerzőjükről. Csajthay hozzászoktatta a B. H. íróit, hogy ne keressenek személyes érvényesülést a cikkeik révén s az írói hírságot egyenesen ki-küszöbölte a nemzet nagy kérdéseivel való foglalkozásból. Írtam sok cikket élő nagyságokról és hatalmasságokról. Apponyi Albertől, Tisza István grófortól, Lukács Lászlórtól, (1905 jan. 15.), Héderváry Károlytól (1903 szept. 30.), Andrássy Gyulától, Wekerle Sándorral (1907 okt. 25.), Desseffy Auréltól, Károlyi Sándorral. Talán a legjobbat Darányi Ignácra; helyesebben a munkájáról.

A B. H. szellemi vezetői tették lehetővé, hogy mezőgazdasági és szövetkezeti kérdésekről gyakran írjak a lap élén is. Nincs másik napilap Magyarországon, amely olyan bő teret adott volna a mezőgazdasági haladás és földművelő népi szociális fejlődése taglalásának, mint a B. H. a közelmult harminc év alatt.

A második nagy munkaköröm hazánk és a magyarság külföldi érdekeire és vonatkozásaira esett. Tudjuk, hogy a kettős monarchia keretében ezek soha nem érvényesültek. A B. H.-nak sikerült úgy a magyar közvéleménynek, mint itt-ott a kormányzat érdeklődésének is fölírni az ügyek iránt. Tizenegy, mindig többet, angolai utazásom, ottani kiválóságokkal való személyes érintkezésem folytán bizonyos tájékozottságot szereztem a külügyek terén. És megismertem a németországi, franciaországi, nagybritanniai, meg balkáni nagykövetségeink és követségeink munkáját is. Már amennyire ez egy a diplomáciai szolgálat keretein kívül álló emberre nézve lehetséges volt.

Darányi a második minisztersége alatt tette aktuálissá a Balaton-kultuszt. Részint azzal, hogy a nagyobb fürdőhelyein hívta össze a gazdák országos gyűléseit, részint számos, a Balaton fejlesztő intézkedésével. A B. H. élén járt a Balaton fejlesztését sürgető publicisztikai munkásságnak s ebben jelentékeny részt juttatott csekélységemnek is.

Nagy kedvvel és ambícióval írtam a *Politikai Hullámok* című vasárnapi rovatba, amelynek Csajthay Ferenc volt a kezdője, irányítója. Ide írtunk, nagyobbára tudományos megalapozással a vezércikk keretéből kiesett témákról.

Valóban úgy tűnt föl közéletünk az 1900-as évektől kezdve, mintha Magyarország csak maga lenne a glóbuson s mintha a nemzetnek pártusakodásokon és az udvarral meg az osztrák politikával való tülekedésén kívül nem is lennének életbevágó érdekei. Ebből a végzetesen szűk mederből akarta kimosztítani a magyarságot Kállay Béni s a közélet figyelmét az Árpádok impériális politikájának hagyományaira terelni. Törekvésének megnyerte a Budapesti Hirlap támogatását. Ekkor ismerkedtem meg Bosznia-Hercegovina kormányzásának az egyik főtényezőjével és a magyar történettudomány oszlopos alakjával. Ő befolyásolt abban az irányban, hogy beutazzam Bosznia-Hercegovinát már 1904-ben. Az annexió válság idejére már elegendő előkészültségem volt ahhoz, hogy a B. H.-ban a balkáni ügyekkel foglalkozhassam.

Már erős háborús készülődésben volt a francia-britt-orosz antant, amikor 1911 januárban tartós balkáni (Belgrád-Konstantinápoly) kiküldetésben közelről szemlélhettem a balkáni boszorkánykonyhát. A tájékozódásra szükséges félesztendő elmúltával hetenkint írtam a *Belgrádi Levelek*-et s igyekeztem tájékoztatni a magyar nyilvánosságot az ott folyó, izgalmasan érdekes dolgokról. A hiábavaló békés törekvések, a francia-

orosz pórázon vezetett belgrádi politika barátságos irányba való sikertelen terelgetése voltak a B. H. balkáni cikkeinek jellemző vonásai. Kitért a világháború. Mint a hadseregparancsnokság, majd a belgrádi katonai kormányzás alkalmozottja, egészen 1916 nyaráig Belgrádban voltam. Különféle, részben egészségi állapottal összefüggő körülmények hazahoztak. Egészen 1921-ig alig írtam a B. H.-ba. Ekkor Csajthay a B. H. több régi munkatársával együtt, ismét gyakoribb írásra hívott föl.

Már a Kállay Béni-féle említett akció során, a lap vezértényezőinél sokan hangoztaták annak szükségét, hogy a magyar politikai életet destruáló pátpolitikai és államellenes nemzetiségi politikai üzemek közepette, a B. H. igyekezzék a nemzeti élet legszilárdabb pontját, a kormányzást támogatni. Ezt az igyekezetet érvényesíteni kezdte a B. H. már a második Héderváry- és második Tisza-kormány alatt. A háború folyamán pedig természetesen még inkább. Mosolyogva hallgattam a megjegyzéseket, hogy ezért a támogató munkáért mennyi pénzt kaphatott Rákosi és a B. H.? Mintha akármiféle kormányzat is lenne annyi pénze, hogy egy nagy lap-

nak közönsége esetleges elfordulását kárpótolhatná. A lap olvasótáborára kitértott mellette. Csak akkor kezdte éreztetni elégedetlenségét, amikor Rákosi túlságos érvényesülést akart engedni az újabb, inkább a nemzetközi radikalizmus és szociáldemokrácia felé hajló törekvéseknek. Rákosi elment a sajtót alkotta laptól. De elhatározását nem az dönthette el, hogy a lap új irányító tényezői ragaszkodtak a B. H. hagyományos és megalkuvás nélküli politikájához. Mert hiszen, más lap hasábjain ugyanabban a szelvényben írtam pompás cikkeket, mint három és fél évtizeden keresztül a B. H.-ba.

Az összeomlás utáni munkálkodásom a B. H. hasábjain 1927-ig majdnem az előbbi méreteket öltötte. A belső politikában a Bethlen-kormány támogatása lett a lap vezérgondolata.

Sokadmagammal voltunk és vagyunk, akik a Budapesti Hirlapot nem ujságnak, hanem nagy nemzeti intézménynek tartottuk és tartjuk. Hatvanegyedik életévemben, nem éppen önzetlenül, de szeretném megérni a harmadik jubileumát is. Még pedig egykori fényében, erejében, a nemzeti közvélemény első irányítóinak szerepében. Ehhez csak az kell, hogy mint előbb történt, a fiatalabb munkatársi generációk szorosan belékapcsolódjanak a régiek által képviselt írói és publicisztikai hagyományokba.

EMLÉKEK 1885-86-BÓL

Irta: Radó Antal

Negyvenöt év távolából visszatekintve arra az időre, amelyet a Budapesti Hirlap kötetlenségében töltöttem, felmerül előttem azoknak a barátainak képe, akikkel ott együtt dolgoztam s akik ma már legnagyobb részben csak az irodalomtörténet lapjain élnek. Rám mosolyog mindenekelőtt Tóth Béla és Rákosi Viktor vidám tekintete, és szinte halom őket, amint pompás duettben, magukésinálta melódiaira elénekelték azt a nótát, melynek szövege a Budapesti Hirlap előfizetési felhívása volt s a végén mélabúsan ismételte a lap akkori címét: *Kalap-utca tizenhat!*

Ennek a szerény külsejű háznak kapuzátnéből nyílt az a szobácska, amelyben akkor Kaas Ivor írta tüzes vezércikkeit, én pedig — jóval szerényebb hatáskörrel és még szerényebb fizetéssel — körmöltem az országyűlési tudósításokat. Onnan kerekedtem föl hat óra tájban Tóth Bélával és Rákosi Viktorral, Benedek Elekkel és néha a finomszedű és finomlelkű szegény Vassó Elemérrrel együtt, hogy beférjünk a Rózsá-téri „Török Császár”-kávéházba — oszonna-szünetre és egy kis irodalmi vitázgatásra. Ott rendszeren Tóth Béla vitte a szót, aki köztünk majdnem veterán-számba ment — hiszen már huszonnyolc éves volt és már tízéves irodalmi pályára tekintett vissza. Néha ezekre a rövid disputákra közénk telepedett Reviczky Gyula is, akinek erre az apró kiadásra se futotta mindig.

A redakció többi tagját is szinte családias szellem fűzte együvé, melyet akkori két prin-

cipálisunk, Csukási József és Rákosi Jenő mindenképpen igyekeztek erősíteni. Még jól emlékszem arra a kis házi ünnepünkre, melyet azt hiszem, 1886 elején rendeztünk a tízezeredik előfizető beérkezésének öröme, a Ferenciek-bazára egy elsőemeleti klub-termében. Azon az ünnepen nekem is jutott szerep: apró vers-paródiákban zengettem el, hogyan énekelnek meg a mi nagy eseményünket az akkor divatos poéták. E verses tréfák egyikét, melyben Kiss József zsidótárgyú balladái modorában pengtettem a lantot, a kiadóhivatal ki is nyomatta; nem tudom, akad-e még belőle példány valahol?

Kedves emlékemben van egy másik ilyen, szintén családi jellegű mulatságunk: az egész redakció kirándulása Vácra, ahol Rákosi Béla doktortal, Jenő testvérbarátjának lakásán nagy vigalom folyt kivilágos kivirradtig. Rákosi Béla dr. a fegyház orvosa volt és lakása is a fegyházhoz tartozó épületrészben volt elhelyezve. nála lakott a Rákosi-család szeniora is, a pirosképű, nyájas tekintetű öregapa. Hejh, beh jókedvűen járta a csárdást Rákosi Szidi és Komáromi Mariska, Jenő gyámleánya! Sőt maga Jenő is megforgatott egy-két szép leányt és menyecskét; hiszen ő nemcsak szomorokodni tudott a gyászolókka, hanem vidágni is a vidámakkal.

Rákosi Jenő közelében élni, az ő böles szavait és tanácsait hallgathatni — ez volt a Budapesti Hirlapnál töltött időm legnagyobb boldogsága. És legnagyobb büszkeségem akkor az volt, hogy mikor kiadta egyik versemet, — „A házmasterleány” volt a címe, — odajött hozzám, jóságos mosollyal a vállamra tette a kezét és csak annyit mondott: „Jó a vers!”. Ez a pár szó akkor fölért egy akadémiai pályadíjjal!

A B. H. már szüleim házába is járt...

Irta: Nagy Emil

A gondolatok és érzelmek egész áradatát indítja meg bennem az a kedves kívánság, hogy írjak néhány sort a *Budapesti Hirlap* jubiláris számába. Hisz 1901 óta, amikor legelső cikkemet írtam a *Budapesti Hirlap*-ba *Körömkefe* címmel, egész lelki világom egyik fontos kiegészítő része volt az a gondolat, hogy valamiről cikket fogok írni a Budapesti Hirlapba. Még politikai pályámra is erős kihatással volt a Budapesti Hirlap, mert 1902-ben ott megjelent három vezércikkem vonta magára Kossuth Ferenc figyelmét. Értesített, hogy szeretné megismerni ama vezércikket íróját. Tisztelegtem nála, s felszólított, hogy lépjek be a pártjába s vállaljak mandátumot. Ujságcikkírás nélkül valószínűleg soha sem lettem volna képviselő. Életem legizgalmasabb percei voltak azok mindig, még a későbbi években is, amikor egy-egy cikket beküldtem Rákosi Jenőhöz, vagy Csajthay Ferenchez s vártam, hogy szólna-e vagy szalma? Ha azt a választ kaptam, hogy a cikk jó, akkor napokon át szívzorongva vártam, hogy nyomtatásban olvassam a cikkemet, s megessét, hogy néhány napon át is külön-külön felkeltem, hogy meglássam a cikkemet, még mielőtt a lapkihordó elhozta a lakásomra. Úgy voltam a szépen kinyomatott cikkel, mint ha valami szegény anya szépen megmosdatva és felöltöztetve látja viszont a saját kis piszkos gyereket. De azért az én ujságírói tevékenységem súlypontja mégis külföldi utazásaimra esett.

Külföldön írtam a koalíciós világban megjelent *Belgiumi levelek* című éveken át tartott cikksorozatokat, s a delegációs és interparlamentáris élményeimet tartalmazó sok tárca, s majd később, amikor már mint lemondott miniszter, hosszú időre Angliába mentem, onnan küldözgettem haza *Londoni leveleimet*, amelyekkel egy új korszak nyílt meg ujságírói működésem terén. Közben 1914-ben reám bízta azt a feladatot, hogy vigyem keresztül a *Budapesti Hirlap* részvénytársasággá átalakítását s akkor lelkesen vettem nyakamba a sok konzervatív előkelőség megnyerését részvények jegyzésére. A dolog sikerült s onnan kezdve sokáig nagyon belső kapcsolatban álltam az én kedves Budapesti Hirlapomhoz, még az ügyvédi irodámat is oda vittem a házába, hogy mindig közel legyek, mignem a vörösök kitették onnan a szűrőmet, a kommunizmus kitérősekor. Az utóbbi években nekem tulajdonképpen Csajthay Ferenc lénye jelentette a *Budapesti Hirlap*-ot. Mint életem legkedvesebb részére gondolok vissza arra az időre, amikor ő alatta mint rendes belmunkatárs dolgoztam. Mindig egész lelkemet tettem bele minden cikkembe, nekem magamnak minden cikkem megírása egy lelki esemény volt s ezt Csajthay Ferenc tudta és méltányolta s cikkeimet aszerint is kezelte. Ha átadtam neki a cikket, bevonult vele a szobájába. Addig én a titkár szobájában szoktam „drukkolni”. S amikor kijött és az ő egészen speciális „félmosolya” kapcsán csak ennyit mondott: „a cikk jó”, akkor abban a percben én őszintén és igazán boldog voltam.

A Budapesti Hirlap járt már a szüleim házához is; ötven év előtt nyolcéves voltam s már buggó ujságíróval s könnyező és meg-

hatva gondolok át a magam életén át is, amikor a Budapesti Hirlap üli fennállásának ötvenéves évfordulóját, mert hisz lelkem fele, életem nagy részén át mindig oda tartozott a Budapesti Hirlaphoz. Rákosi Jenőnek már nem izenhetek semmit, de melegen köszöntöm Csajthay Ferencet, akit tanítómesteremnek tekintek ujságírói pályámon.

Műfoltozás

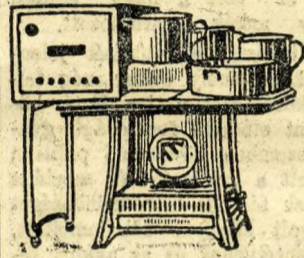
(Kunststopfer)

Szakadt, molyrágta, kiégett ruhák művészies javítása. Harisnyaszemlészedés.

Szabó uraknak, intézeteknek és vidékre kedvezmény. Olcsó, gyors és művészies munka.

Fehér Margit

IV., Petőfi-tér 2. sz. I. emelet 6.

KANZLER

a jelenkor legelőkelőbb
petróleumgáz-
készüléke

Szagtalan és veszélytelen,
kezelést nem igényel,
főz, süt, fűt

Kizárólagos eladása

Ritter Péter

Budapest, VII., Váci-út 11.

Kérje mindenütt a kiváló minőségű

EWAG

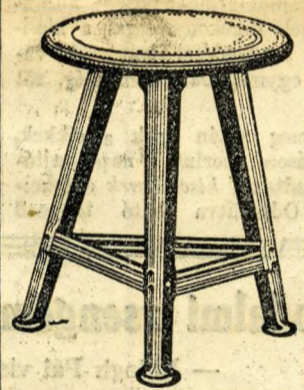
GYÁRTMÁNYOKAT:

Legfinomabb gallérokat és úri
fehérneműket. A közkeletű
„MAYA” védjegyjű, női mű-
lyem fehérneműket a szírvél.
A valódi irlandi „Guardsman”
zsebkendőket

Wieselthier Emil R.-T.

Budapest—Wien

Gyártelep: VII., Dongó-utca 11. Telefon-számok: J. 462-18, 462-19

Szék

minden célra alkalmas
erős vaslemezéből
préselve, keményfa
ülőkével, gyártja

BARTOS ZOLTÁN

fémlemezárugyár
Budapest,
VII., Dongó-utca 7

Legdivatosabb
angol és hazai kelméből készült
férfi- és női ruhákat

nagy árkedvezményel

árusítjuk

Baross Ruhaáruház

VII., Baross-tér 23

SZÜLŐK FIGYELMÉBE!

**A Veres Pálné
Leánynevelő Intézet**

kellemes otthon nyújt bőséges ellátás
mellett, bentlakó növendékeinek, akik a
kapcsolatos leánykollégiumban és to-
vábbképzésben, vagy leánygimnáziumban
végezhetik tanulmányukat. Bővebb az
Igazgatóság

Budapest, IV., Veres Pálné-utca 36. sz.

Telefon 841-31.

V., Váci-út 18/B (NYUGATINÁL) GYÁRA